

DALIBOR VÁCHA

NAD MRAKY

HAŽDODENNOST 311. ČESKOSLOVENŠÉ PERUTĚ RAF 1940–1945

Památník 70. výročí návratu československých perutí RAF. Dílo Martina Zajíčka bylo odhaleno 24. srpna 2015 v parku u haly starého ruzyňského letiště v Praze (foto: Michaela Merglová).

DALIBOR VÁCHA

NAD MRAKY

HAŽDODENNOST 311. ČESKOSLOVENSHÉ PERUTĚ RAF 1940–1945

**NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA**

© Dalibor Vácha, 2022

Photos © Air Force Museum of New Zealand, Ladislav Sitenský, Michaela Merglová, NARA, VÚA-VHA Praha, Wikimedia Commons, 2022

Cover art © Lukáš Tuma, 2022

Drawing © Martin Ďásek, 2022

Czech edition © Nakladatelství Epoque, Praha 2022

ISBN 978-80-278-0068-1 (Print)

ISBN 978-80-278-1195-3 (ePub)

ISBN 978-80-278-1196-0 (mobi)

ISBN 978-80-278-1197-7 (pdf)

Motto:

Teď tomu rozumím, seržante, to je velmi smutné, skutečně velmi smutné, vždyť vy jste vlastně sebevrazi.¹

Věnováno památce Vildy Jakše, boxera a palubního střelce

---

¹ JÁNSKÝ, Filip, *Nebeští jezdci*, Praha 1965, s. 125.

OBSAH

ÚVOD	9
CESTA K BOMBARDOVACÍ PERUTI	13
KAŽDODENNÍ ŽIVOT	26
Jídlo	27
Ubytování a hygiena	48
Volný čas	61
Diskuse	63
Hudba a zpěv	65
Mazlíčci a maskoti	76
Sport	78
Automobilismus a cyklistika	93
Slavnosti	98
Film a divadlo	112
Knihy a vzdělávání	115
Čertoviny	121
Karty	126
Dovolená	128
VNITŘNÍ ŽIVOT JEDNOTKY	132
Kamarádství a koheze, konflikty a morálka, vlastenectví	132
Pověry	154
Obraz nepřítele	166
Obraz Velké Británie a jejích obyvatel	168
Nejen Velká Británie	191
Ženy a dívky	200
Reflexe vzdáleného domova	209
Humor	222

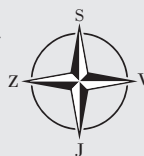
Slang	229
Konflikty	232
VE VZDUCHU	247
Výcvik	247
Před startem	257
Strach	262
Operační činnost	272
Požáry	287
Havárie	292
Stíhači	303
Flak	308
Povětrnostní podmínky	313
Terčem nepřátelských bomb	321
Jiné potíže	326
Operační cíle	328
Spojenecké bombardovací ofenzivy jako problém	341
Boje na moři proti ponorkám a lodím	344
Po odlétání	359
NEMOCI, ZRANĚNÍ A SMRT	365
Zdravotní prohlídky	365
Zranění	366
Nemoci	372
Smrt	376
MÍSTO ZÁVĚRU – VÁLKA SKONČILA	392
POST SCRIPTUM	403
„RAFÁCKÝ“ SLANG A NĚKTERÉ ZKRATKY	404
PRAMENY A LITERATURA	406
Prameny	406
Periodika	407
Internetové zdroje	407
Odborná a populárně naučná literatura	409

VELKÁ BRITÁNIE A MÍSTA SPJATÁ S ČINNOSTÍ

311. BOMBARDOVACÍ PERUTĚ RAF

0 100 200 km

Atlantský oceán

Severní moře

Irské moře

Irsko
Suotsjijský kanál

Kanál La Manche
(English Channel)

FRANCIE

letiště 311. československé bombardovací perutě RAF

československé depo

CC

Coastal Command
(Velitelství pobřežního letectva)

Aldegrove

Belfast

Dublin

IRSKO

Talbenny

St. Athan

19. vel. CC

Predannack

Tain

Helmsdale

Aberdeen

Glasgow

Edinburgh

Prestwick

West Freugh

Dumfries

Newcastle

Siloth

Thornaby on Tees

Manchester

Liverpool

Wilmslow

Church Broughton

Cranwell

Cosford

Woolfox Lodge

Norwich

Birmingham

Gloucester

Cambridge

East Wretham

Talbenny

St. Athan

Yaterybury

vel. CC

Honington

Bristol

Northwood

Exeter

Southampton

LONDÝN

Manston

St. Eval

Portreath

Plymouth

Beaulieu

Wight

Dover

Calais

NORMANSKÉ OSTROVY

Le Havre

ÚVOD

Je to spousta let, kdy jsem se jako kluk posadil ke stolu a postavil první plastový model letadla z druhé světové války. Pokud si dobře pamatuji, byl to proudový stíhací Messerschmitt Me 262. Nikdy jsem nebyl moc dobrý modelář (asi nedostatek trpělivosti a šikovnosti), ale druhoválečných stíhacích letounů jsem nakonec postavil hned několik. Vždy jsem však více než stíhačky obdivoval bombardéry, dvoumotorové i čtyřmotorové. Obdivoval jsem naše letce ve Velké Británii, stejně jako československé legionáře v Rusku o světovou válku dříve. Dodnes si živě pamatuji, jak jsem po pádu komunistické diktatury viděl film *Nebeští jezdci* (1968, r. Jindřich Polák) s mým oblíbeným Jiřím Hrzánem v hlavní roli, posléze četl stejnojmennou knihu Filipa Jánského² a se stejným napětím se zaposlouchal do audioverze, kterou brilantně načetl herec David Novotný. První text o čs. letcích 311. bombardovací peruti jsem vydal v roce 2021 v časopise *Mladý svět*, jednalo se o krátkou povídku s názvem *Bouře*.³

Literatura k tématu čs. leteckých sil ve Velké Británii za druhé světové války je bohatá. Téma se těší oblibě u čtenářů i badatelů. Na první pohled by se mohlo zdát, že větší péče byla věnována stíhacím letcům, ale nejsou zanedbávány ani bombardovací osádky. Dluh čtyřiceti let komunistického zákazu (výjimkou byla krátká doba v 60. letech 20. století) se začal splácet ihned v roce 1990, například knihou Petra Radosty *Noci nad Německem*, která byla připravena k vydání dříve, ale nebylo dovoleno ji vytisknout a distribuovat ke čtenářům.⁴ K nejpłodnějším autorům patří

---

² JÁNSKÝ, F., *Nebeští jezdci*...

³ VÁCHA, Dalibor, *Bouře*, *Mladý svět* ze dne 19. 8. 2021.

⁴ RADOSTA, Petr, *Noci nad Německem*, Praha 1990.

Jiří Rajlich,⁵ k jinak klíčovým Ladislav Kudrna,⁶ Pavel Vančata⁷ či Miloslav Pajer,⁸ popřípadě Pavel Türk.⁹

Z logiky věci vychází, že je potřeba pečlivě prostudovat anglosaskou odbornou literaturu k tématu, ať už k otázce Velitelství bombardovacího letectva (*Bomber Command*), Velitelství pobřežního letectva (*Coastal Command*), nebo k druhé světové válce, s důrazem na její vzdušnou část. K neopominutelným autorům patří Max Hastings, který ovlivnil generace badatelů.¹⁰ Zmínit lze Martina Bowmana, jenž se Velitelství bombardovacího letectva věnoval pečlivě, také psal monografie k jednotlivým letounům nejen druhé světové války.¹¹ Moderněji se k tématu vyjádřil Mark Connelly v *Reaching for the Stars*.¹²

---

⁵ RAJLICH, Jiří, *Na nebi hrdého Albionu. Válečný deník československých letců ve službách britského letectva 1940–1945 I–VII*, Cheb 2003–2005; RAJLICH, J., *Na nebi sladké Francie. Válečný deník československých letců ve službách francouzského letectva 1939–1945*, Cheb 2008.

⁶ KUDRNA, Ladislav, *Když nelétali. Život našich letců v Polsku, Francii a Británii za 2. světové války*, Praha 2003; KUDRNA, L., *Českoslovenští letci ve Velké Británii a válečné fenomény*, Praha 2006; KUDRNA, L., *Odhodláni bojovat. Vlastenectví československých letců v průběhu druhé světové války na pozadí válečných a politických událostí*, Praha 2010.

⁷ Zejména VANČATA, Pavel, *311 (Czechoslovak) Squadron RAF*, Sandomierz 2013.

⁸ PAJER, Miloslav, *Ve stínu slávy*, Cheb 1992; PAJER, M., *Křídla míří na Německo*, Cheb 1994; PAJER, M., *Nad moři a oceánem. 311. čs. bombardovací perut v období svého působení u Velitelství pobřežního letectva RAF (červen 1943 – červen 1945)*, Cheb 2000.

⁹ TÜRK, Pavel, *B-24 Liberator Handbook I–II*, Bučovice 2017–2018; TÜRK, Pavel – PAJER, Miloslav, *B-24 Liberator in RAF Coastal Command Service with Focus on Aircraft of No. 311 (Czechoslovak) Squadron RAF*, Hradec Králové 2015.

¹⁰ HASTINGS, Max, *Velitelství bombardovacího letectva*, Praha 1994; upravené vydání HASTINGS, M., *Bomber Command*, London 2010.

¹¹ BOWMAN, Martin W., *RAF Bomber Command. Reflections on War I. Retaliation. 1939–1941*, Philadelphia 2011; BOWMAN, M., *Consolidated B-24 Liberator*, Ramsbury 1998.

¹² CONNELLY, Mark, *Reaching for the Stars. A New History of Bomber Com-*

K deníkům nebo vzpomínkám, které dokáží čtenáře silně ovlivnit, patří vzpomínky Richarda Husmanna, bouřliváka, který publikoval pod pseudonymem proslavené *Nebeské jezdce* a ovlivnil obraz čs. bombardovacího letectva ve Velké Británii. Sílu dopadu *Nebeských jezdců* umocnil fakt, že podle knihy vznikl celovečerní film.¹³ K zásadním pamětem lze zařadit ty Jiřího Osolobě¹⁴ nebo Jaroslava Nováka,¹⁵ popřípadě Zdeňka Hanuše Knappa.¹⁶ Zajímavé osudy jsou spojeny s osobou Viléma Bufky, pilota Wellingtonu T2990, kterého německý noční stíhač sestřelil nad Holandskem 23. června 1941. Vilém Bufka, jediný přeživší z osádky, napsal velmi čtivé paměti,¹⁷ navíc v době, kdy jsem se opatrně pouštěl do prvních podrobnějších náčrtů tohoto textu, Nizozemci objevili trosky letounu T2990 s ostatky členů osádky stále na palubě a zahájili jeho vyzdvižení.¹⁸ Dramatické a tragické události jsou spojeny s osádkou Aloise Šišky.¹⁹ Asi prvními vzpomínkami k tématu 311. čs. bombardovací peruti, které jsem v životě četl, byly vzpomínky Miroslava Vilda s názvem *Osud byl mým přítelem*.²⁰

---

mand in World War II, London – New York 2001.

¹³ DREBOTA, Jindřich (ed.), Filip Jánský, *Vzpomínky nebeského jezdce*, Praha 1999.

¹⁴ OSOLOBĚ, Jiří, *Zbylo nás devět*, Praha 1989.

¹⁵ NOVÁK, Jaroslav – VOTAVA, Jan, *Přisolíme si. Vzpomínky válečného letce Jaroslava Nováka*, Praha 2011.

¹⁶ KNAPP, Zdeněk Hanuš, *Mezi nebem a mořem. Zápisky radiotelegrafisty, který létal s 311. čs. bombardovací perutí RAF u Velitelství pobřežního letectva*, Praha 1946.

¹⁷ BUFKA, Vilém, *Bombardér T-2990 se odmlčel*, Praha 1968.

¹⁸ Viz <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3322444-v-nizozemsku-odhaluji-trosky-bombardery-z-druhe-svetove-valky-v-posadce-byli>. Citováno 22. července 2021.

¹⁹ ŠIŠKA, Alois, *KX-B neodpovídá*, Praha 1966.

²⁰ VILD, Miroslav, *Osud byl mým přítelem*, Praha 1988; k jeho osobě RAJLICH, J., *Na nebi...*, I., s. 607–611.

Stranou nemohou zůstat vydané deníky editované Pavlem Vančatou: deník Pavla Tofla,²¹ Jana Gellnera,²² popřípadě Pavla Janůje, který Pavel Vančata zpracoval společně s Marianem Buštíkem.²³ Pavel Vančata navíc napsal skvělou biografii Josefa Ocelky, jednoho z velitelů 311. perutě.²⁴ Stejně tak je dobré ponořit se do dalších stručných pamětí vydaných nakladatelstvím *Svět křídel*, tentokrát Josefa Doubka.²⁵ A zapomenout nelze na biografický román o Josefu Čapkovi *Oblaka v ohni*.²⁶ Za důležité prameny pro tuto knihu považuji biografické rozhovory shromážděné ve sbírce Paměť národa na www.pametnaroda.cz a dobové časopisy v čele s letci vydávaným *Zpravodajem tělocvičné jednoty Sokol 311. perutě* (dále *Zpravodaj*), který vycházel v letech 1942–1943.

Poděkování patří Lukáši Víškovi a Romanu Jaškovi, zejména v kontextu letců sportovců. Rád děkuji Janu Krajčirovičovi v souvislosti s příběhem Vildy Jakše.

---

²¹ VANČATA, Pavel (ed.), *Z deníku radiotelegrafisty. Unikátní válečný deník Sgt Pavla Tofla, příslušníka 311. čs. bombardovací perutě RAF*, Cheb 2013.

²² VANČATA, P. (ed.), *Letec po hvězdách. Válečný deník Jana Gellnera, legendy RAF a RCAF*, Praha 2009.

²³ VANČATA, P. – BUŠTÍK, Marian (eds.), *Poslední let Wellingtonu T2624. Válečný deník Sgt Otakara Janůje, radiotelegrafisty 311. bombardovací perutě*, Cheb 2018.

²⁴ VANČATA, P., *Vocelovej. Osudy velitele 311. perutě RAF Josefa Ocelky DFC a jeho bratra, stíhacího pilota Antonína Ocelky*, Cheb 2020.

²⁵ DOUBEK, Josef – FAITZ, Lubomír, *Joe od třistajedenácté. Životní příběh navigátora 311. čs. bombardovací perutě RAF*, Cheb 2017.

²⁶ McDONALD, Kendall, *Oblaka v ohni*, Praha 1992.

CESTA K BOMBARDOVACÍ PERUTI

Nemalá část Čechoslováků, kteří skončili v RAF u bombardovacích letadel, měla podobný začátek svého velkého příběhu: alespoň okrajový zájem o letectví, mnohdy předválečné zkušenosti v československém vojenském letectvu nebo v civilních zájmových sdruženích. Pokud se však podíváme do řad 311. čs. bombardovací perutě pečlivěji, zjistíme, že zejména doplnění perutě se rekrutovala z řad mladých mužů, kteří před válkou byli s letectvím spojeni málo nebo vůbec.

Po 15. březnu 1939, po okupaci zbytku zmrzačeného státu a vytvoření protektorátu Böhmen und Mähren se rozhodli, že se nepříteli v podobě Třetí říše postaví se zbraní v ruce. Můžeme předpokládat, že si dobře uvědomovali roli čs. legií za první světové války. Analýza motivace k opuštění vlasti není v žádném případě jednoduchou záležitostí, ač do jisté míry vzájemně podobné vzpomínky budoucích členů osádek bombardérů by k tomu mohly svádet.²⁷ Například Petr Arton mluvil o tom, že pro něj neexistovalo nic jiného než dostat se do Anglie a bojovat proti Němcům.²⁸

Lze najít skupinu znaků, které budoucí členy bombardovacích osádek spojovaly. Mnoho se jich zapojilo do vlasteneckých organizací. K nim lze počítat skauty (Richard Husmann) nebo sokoly (radiotelegrafista Leonhard Smrček,²⁹ radiotelegrafista Stanislav Rouš³⁰ nebo navigátor

---

²⁷ K tématu KUDRNA, L., *Odhodláni...*, s. 29n; srov.: RADOSTA, P., c. d., s. 10.

²⁸ Petr Arton, <https://www.pametnaroda.cz/cs/arton-petr-1922>, citováno dne 16. srpna 2021.

²⁹ RAJLICH, J. – ČERNÝ, Karel, *S Royal Air Force nad Evropou*, Žďár nad Sázavou 2016, s. 32.

³⁰ Tamtéž, s. 43.

Karel Rybníček³¹) či orly, jako například František Navrátil.³² Sokolové byli i bratři Jan a Miroslav Čtvrtlíkovi³³ nebo radiotelegrafista a palubní střelec Jaromír Bajer³⁴ či pilot Oskar Lojka.³⁵ V Sokole začínal s boxem budoucí vicemistr světa střední váhy Vilda Jakš. Hrdým sokolem i skautem byl pilot Jan Matějka ze Strakonicka.³⁶

Jedním z mnoha uprchlíků bez předchozích zkušeností s letectvím (ale snad se zpravodajskou činností) byl Richard Husmann. Husmann se dobrovolně (údajně s úkolem od Obrany národa) přihlásil na práce v Německu, kam také odjel.³⁷ Oproti tomu Zdeněk Hanuš Knapp charakterizoval odchod z protektorátu s nadhledem sobě vlastním: „Když tenkrát přitáhli Germáni do Prahy s těmi svými tanky a omrzlými nosy, dostal jsem strach, že by mi také mohli zmalovat hřbet. Prostě jsem sbalil svých pět švestek a mazal.“³⁸ Jaromír Foretník přiznával, že součástí jeho motivace k opuštění protektorátu byl „hospodářský“ zájem, nevěděl, čím by se doma živil.³⁹

Jednou z klasických cest byl únik přes Polsko, od března do září 1939, od vzniku protektorátu do začátku německo-polské války. Přes Polsko

---

³¹ Tamtéž, s. 89.

³² František Navrátil, <https://www.pametnaroda.cz/cs/navratil-frantisek-1919>, citováno dne 15. prosince 2021.

³³ <http://www.svazletcu.cz/cs/publikovane-clanky/bratri-ctvrtlikove>, citováno dne 20. prosince 2021.

³⁴ VANČATA, Pavel, *Klikař Roger. Životní příběh Jaromíra Bajera radiotelegrafisty a střelce RAF*, Praha 2004, s. 8.

³⁵ ADAMEC, František, *Liberator 995 se nevrátil. 311. československá bombardovací peruť RAF a příběh osmi letců osádky kapitána Otakara Žanty*, Praha 2021, s. 190.

³⁶ VYDRA, Stanislav, *Proč a zač bojovali*, Neratovice 2006, s. 10, 11n.

³⁷ DREBOTA, J. (ed.), c. d., s. 10n.

³⁸ KNAPP, Z. H., c. d., s. 9.

³⁹ Jaromír Foretník, <https://www.pametnaroda.cz/cs/foretnik-jaromir-1914>, citováno dne 17. srpna 2021.

prchali Josef Stránský⁴⁰ nebo Václav Procházka,⁴¹ Jindřich Brejtnel a František Fencel,⁴² Pavel Tofl,⁴³ Miroslav Vild,⁴⁴ Josef Ocelka⁴⁵ nebo Josef Doubek.⁴⁶ Přes Polsko šel Josef Balejka, budoucí stíhač polské 303. peruti i člen osádky bombardéru 311. čs. peruti, ale jeho příběh byl složitější. Balejka totiž neodjel s většinou transportů do Francie, přihlásil se s budoucím stíhacím esem Josefem Františkem do polského letectva. Bojovali v jeho řadách a po porážce Polska odletěli do Rumunska.⁴⁷ Většina z výše uvedených letců jsou muži, jejichž vzpomínky jsou použity v této knize, stejné to je u mužů, kteří jsou uvedeni vzápětí.

Přes Polsko šel Petr Gibian, ale ten se nespojil s tamější čs. vojenskou organizací, dostal se do Velké Británie na vlastní pěst a do dobrovolného přihlášení se do čs. vojska pracoval v několika továrnách. Petr Gibian v biografickém rozhovoru přiznával, že motivací k jeho hlášení se z pozemního vojska do letectva byla prestiž, letectvo považoval za elitu.⁴⁸ Karel Kadlec prchal přes Polsko, až tedy na druhý pokus, a vzpomínal, že útek z vlasti považoval s ostatními kamarády za pěkné dobrodružství.⁴⁹ Bohumil Dubec – též přes Polsko – zdůraznil, že jich utíkalo pět kamarádů.

⁴⁰ ČERNÝ, K., *Z Vysočiny na křídla RAF*, Havlíčkův Brod 2002, s. 102n.

⁴¹ KUBEC, Václav, *Na troskách wellingtonu. Válečný příběh čs. bombardovacího pilota Václava Procházky*, Praha 2002, s. 10.

⁴² MAKOVSKÝ, Radek, *Nad Biskajem čeká smrt. Životní a válečné osudy osmi letců 311. čs. bombardovací peruti a okolnosti jejich tragického letu*, Praha 2013, s. 53, 85.

⁴³ VANČATA, P. (ed.), *Z deníku...*, s. 22n.

⁴⁴ VILD, M., c. d., s. 7n.

⁴⁵ VANČATA, P., *Vocelovej...*, s. 22n.

⁴⁶ DOUBEK, J. – FAITZ, L., c. d., s. 11n.

⁴⁷ Josef Balejka, <https://www.pametnaroda.cz/cs/balejka-josef-1917>, citováno dne 14. srpna 2021.

⁴⁸ Petr Gibian, <https://www.pametnaroda.cz/cs/gibian-petr-1922>, citováno dne 20. srpna 2021.

⁴⁹ Karel Kadlec, <https://www.pametnaroda.cz/cs/kadlec-karel-1916>, citováno 17. listopadu 2021.

Důležitost přátelství a vzájemné podpory nebo tzv. *peer pressure* je dobře viditelná.⁵⁰

Stanislav Mikula utekl do Polska a přihlásil se k Polskému legionu, nicméně neodjel do Francie, zůstal v Polsku a po vypuknutí války s Německem se dostal do ostrých bojů. Polský legion pod velením Ludvíka Svobody ustupoval na východ, až se dostal do sovětské internace. Teprve po delší době a několika přesunech vyrazil spolu s dalšími Mikula ze Suzdalů přes Kyjev, Oděsu, Varnu a Istanbul na Střední východ, kde se připojil ke Klapáلكově 11. čs. praporu a bojoval u Tobruku. Přihlásil se k rezervě RAF do čs. letecké jednotky. Spolu s ostatními byl naloděn na parník, který převážel italské zajatce, plavba trvala tři měsíce a parník vykládal zajatce na různých místech britských kolonií v Africe. V Biskajském zálivu se Čechoslováci rozhlíželi po obloze, jestli neuvidí spojenecké nebo dokonce československé bombardéry, napadly je však německé dálkové stíhačky. Teprve později se dostal do Velké

Přes Polsko prchal i Oldřich Hořejší (1912–1982). Ve Vojenském historickém archivu v Praze je uložena trojice jeho fotoalb z válečné služby, díky tomu může být obrazovým průvodcem knihy (VÚA-VHA Praha).

---

⁵⁰ Bohumil Dubec, <https://www.pametnaroda.cz/cs/dubec-bohumil-1916>, citováno 2. prosince 2021.

Británie. V Británii se stal potřetí vojínem (poprvé v Polském legionu, podruhé v Sovětském svazu) a znovu prošel základním pěchotním výcvikem.⁵¹

Pozdější trasou byla trasa jižní – přes Maďarsko. Tudy utíkali Jindřich Svoboda,⁵² Josef Felkl a Emilián Mrázek⁵³ i Alois Šiška⁵⁴ a Otakar Janůj⁵⁵ či Bohumír Krézek⁵⁶ a Jaroslav Hofrichter.⁵⁷ Ti, kteří měli smůlu a padli do rukou maďarských pohraničnicků, byli vráceni na Slovensko nebo skončili v neblaze proslulé budapeštské věznici. Jižní maďarská trasa byla rozhodně obtížnější než severní polská. Jaroslav Novák se přes Maďarsko dostal do Turecka, následně do Bejrútu a teprve odtamtud po moři do Francie.⁵⁸ Podobně prchal student medicíny Karel Macháček.⁵⁹

Jižní cestou se vydali Jiří Osolsobě a jeho kamarádi. Z Budapešti pokračovali do Bělehradu, následně lodí do Pirea a do Cařihradu. V Cařihradu se přihlásili na čs. zastupitelském úřadu, odkud šli k francouzskému zastupitelskému úřadu. Francouzi pro ně měli jednoduché řešení – vstupte do cizinecké legie a o všechno se postaráme my. Vzápětí je zatkla turecká policie a do transportu, který mířil do Francie, se dostali po třech týdnech věznění.⁶⁰

⁵¹ Stanislav Mikula, <https://www.pametnaroda.cz/cs/mikula-stanislav-1918>, citováno dne 26. prosince 2021.

⁵² ČERNÝ, K., *Z Vysočiny...*, s. 96.

⁵³ MAKOVSKÝ, R., c. d., s. 15, 117.

⁵⁴ ŠIŠKA, A., c. d., s. 11n. K osobě A. Šišky RAJLICH, J., *Na nebi...*, II, s. 525–530.

⁵⁵ VANČATA, P. – BUŠTÍK, M. (eds.), *Poslední let...*, s. 25n.

⁵⁶ KRÉZEK, Bohumír, *Canso. Osudy čs. letce u kanadského letectva*, Cheb 1993, s. 10n; srov.: <https://www.pametnaroda.cz/cs/krezek-bohumir-1914>, citováno dne 15. srpna 2021.

⁵⁷ Jaroslav Hofrichter, <https://www.pametnaroda.cz/cs/hofrichter-jaroslav-1920>, citováno dne 19. srpna 2021.

⁵⁸ KONRÁDOVÁ, Libuše, *Byl jsem letcem RAF*, Praha 2004, s. 78; srov.: NOVÁK, J. – VOTAVA, J., c. d., s. 32n.

⁵⁹ Karel Macháček, <https://www.pametnaroda.cz/cs/machacek-karel-1916>, citováno dne 24. srpna 2021.

⁶⁰ OSOLSOBĚ, J., c. d., s. 12–14.

Bartoloměj Ranofrej odjel z FATRA Napajedla do Jugoslávie do Vukovaru, kde působil jako instruktor při zavádění výroby plynových masek. Dlouho ve Vukovaru nevydržel, přihlásil se do čs. vojska a odjel do Francie.⁶¹ Přes Jugoslávii prchal s otcem budoucí radionavigátor a palubní střelec Jan Wiener, nicméně komplikace v podobě německého vpádu do Jugoslávie znamenala, že ho otec poslal samotného. Wiener přeplaval Sávu, dostal se do Terstu, posléze byl internován italskými úřady, opět utekl a teprve v roce 1943 se přepravil do Velké Británie.⁶²

Způsobů, jak se dostat do Anglie, bylo spousta, lze uvést několik zajímavých příkladů. Hanuš Korda odjel před Mnichovem do Dánska studovat. Odtud odcestoval do Velké Británie, kde se protloukal do chvíle, kdy za ním přijeli rodiče, a on se přihlásil do čs. letectva.⁶³ Boxer Vilda Jakš odjel 9. února 1940 do Itálie pod falešnou záminkou, že bude boxovat exhibiční zápas. Z Itálie přes Lublaň, Bělehrad, Soluň, Cařihrad, Bejrút a Alexandrii jel do Marseille, kde se přihlásil do československého vojska. Cesta trvala čtyřicet devět dní.⁶⁴

Zvláštní příběh měl Jan Řehoř, který v meziválečném období působil v Belgickém Kongu v cínových dolech do okamžiku, kdy zjistil, že je válka. Rozhodl se vrátit do Evropy, přihlásil se v Agde do čs. armády, v Británii se i přes velký vzrůst stal palubním střelcem a odlétal nemálo misí. Po dvou letech ve válce se rozhodl vrátit do Konga, byl demobilizován jako důležitý pracovník v průmyslu a odjel do Afriky s manželkou i malou dcerou.⁶⁵

---

⁶¹ Bartoloměj Ranofrej, <https://www.pametnaroda.cz/cs/ranofrej-bartolomej-1914>, citováno 29. prosince 2021.

⁶² Jan Wiener, <https://www.pametnaroda.cz/cs/wiener-jan-1920>, citováno dne 20. prosince 2021.

⁶³ Hanuš Korda, <https://www.pametnaroda.cz/cs/korda-hanus-1917>, citováno dne 22. srpna 2021.

⁶⁴ KRAJČIROVIČ, Jan – KRATOCHVÍL, Lukáš, *Vilda a Jožka Jakš. „... když tento dopis dostanete, tak mě už doma nečekejte“*, Bratčice 2016.

⁶⁵ OSOLSOBĚ, J., c. d., s. 110–111; srov.: VANČATA, P. (ed.), *Z deníku...*, s. 276–277.

Po přechodu hranic v Krakově, 17. července 1939. Oldřich Hořejší vpravo (VÚA-VHA Praha).